

Nr 33.

Av herrar **Hedlund** i Östersund och **Hedlund** i Häste, om anslag, under viss förutsättning, till vissa barnavårdsinstitutioner.

I riksdagens revisorers berättelse till 1931 års lagtima riksdag angående riksbanken ha revisorerna i § 12 anført följande:

»Enligt 45 § i gällande reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning är överlämnat åt fullmäktige att låta av riksbankens medel utbetala anslag till vissa barnhusinrättningar i riket. Om inträffade förändringar rörande dessa anslag skola dock fullmäktige göra anmälan hos bankoutskottet.

Under åren 1925—1929 hava av riksbankens medel utbetalts anslag till följande barnhusinrättningar med nedannämnda belopp.

	1925	1926	1927	1928	1929
Allmänna barnhuset i Stockholm	4,500:—	4,500:—	4,500:—	4,500:—	4,500:—
Frimurarbarnhuset i Stockholm	4,500:—	2,250:—	2,250:—	—	4,500:—
Malmqvistska barnuppfostringsanstalten i Stockholm	1,000:—	1,000:—	1,000:—	1,000:—	1,000:—
Frimurarbarnhuset i Göteborg	450:—	450:—	450:—	—	900:—
Gustavianska barnhuset i Norrköping	450:—	150:—	—	300:—	150:—
Gävle stads barnhus	—	300:—	150:—	—	300:—
Summa kr.	10,000:—	8,650:—	8,350:—	5,800:—	11,350:—

Såsom framgår av en av fullmäktige till bankoutskottet vid 1870 års riksdag lämnad utredning angående dessa anslag hava årliga bidrag, med några få undantag när, utgått av riksbankens medel till frimurarbarnhusen i Stockholm och Göteborg sedan år 1762, till barnhuset i Norrköping sedan år 1799, till barnhuset i Gävle sedan år 1780, till allmänna barnhuset i Stockholm sedan år 1852 och till Malmqvistska barnuppfostringsanstalten i Stockholm sedan år 1864.

I en vid 1870 års riksdag väckt motion hade yrkats, att de i bankoreglementet då upptagna s. k. välgörenhetsbidragen, vilka huvudsakligen utgjordes av ovannämnda anslag till barnhusinrättningar, icke måtte vidare från riksbanken utbetalas. Fullmäktige anförde i anslutning till sin i ärendet meddelade utredning beträffande ifrågavarande anslag, 'att om än indragningen av anslagen icke inverkade på inrättningarnas bestånd, det dock vore antagligt, att

ett sådant bidrags uteblivande skulle i påräknad inkomst lämna ett tomrum, som kunde lända till inskränkning i en allmännyttig verksamhet'. På grund härav och då bidragen blivit för lång tid tillbaka beviljade att framgent utgå, hemställde fullmäktige, att desamma måtte än vidare få fortfara. Bankoutskottet fann med hänsyn till vad fullmäktige anfört och då, i händelse dessa bidrag upphörde att från riksbanken utgå, riksdagen, efter utskottets tanke, icke skulle kunna undgå att på annan väg för desamma anvisa ersättning, icke skäl föreslå någon ändring i dittills gällande förhållande.

Anslagen till barnhusinrättningar från riksbankens medel hava, enligt vad revisorerna funnit, uppkommit under en tid, då barnavårdsverksamheten i stor utsträckning hade att lita till enskild offervillighet. Genom senare tiders lagstiftning har emellertid barnavården blivit en angelägenhet, som åvilar kommunerna, dock med i stor utsträckning förekommande ekonomiskt understöd från statens sida. Bland de anslag som i riksstaten upptagits för barnavårdsverksamhet återfinnes även ett anslag å 115,830 kronor, som avser direkta bidrag till en del av de inrättningar, som erhålla understöd från riksbankens medel. Då det är av väsentlig betydelse att alla statliga anslagsfrågor av ovan angiven karaktär behandlas av Kungl. Maj:t och riksdagen i ett sammanhang och då vidare en understödsverksamhet sådan som denna faller helt utanför riksbankens egentliga uppgift, anse revisorerna, att någon anvisning från riksbankens medel av understöd åt barnavårdsinrättningar icke bör ifrågakomma samt att förty berörda bestämmelse i reglementet för riksbanken om bemyndigande för fullmäktige att utlämna dylika understöd bör utgå.»

Med anledning av anmärkningen har Allmänna barnhusets direktion i ärendet avgivit följande yttrande:

»Understöd av riksbanken till olika barnhus i riket började utdelas redan 1739, men först år 1851 tillkom anslaget till Allmänna barnhuset. Sistnämnda år beviljade rikets ständer Allmänna barnhuset i Stockholm, efter en av bankoutskottet i memorial nr 59, sida 8, gjord framställning, ett anslag av 3,000 riksdaler att utgå ur riksbankens räntevinst. Beloppet, som i gällande myntvärde motsvarar 4,500 kronor, har därefter årligen av ifrågavarande vinstmedel beviljats barnhuset.

I den inom bankoutskottet väckta motionen anfördes: 'att orsaken, varför undantag i detta hänseende för sistberörda inrättning ägt rum, sannolikt varit den, att denna inrättning ansetts så försedd med inkomster, att något sådant bidrag icke varit av nöden; att detta jämväl tillförene torde hava varit förhållandet, men att Allmänna Barnhuset numera råkat i en så bekymmersam finansiell ställning, att största skäl syntes vara för handen att, genom årliga bidrag från banken, hädanefter även söka underlätta denna inrättnings i så hög grad viktiga verksamhet. Under de senaste tio åren hade nämligen Allmänna Barnhusets räntebärande kapitalfond, som vid 1841 års slut utgjorde 514,575 R:dr, minskats med ett belopp, överstigande 200,000 R:dr, vilken betydliga kapitalminskning föranlett det stora missförhållande mellan Barnhusets inkomster och utgifter, att de förra under innevarande år icke uppgå till mera än 79,112 R:dr 34 sk. 11 rst., då däremot utgifterna under samma tid

blivit approximativt beräknade till 118,579 R:dr, under det att Barnhuset vid detta års början lämnade underhåll åt 3,499 barn'.

I sitt yttrande över motionen anförde utskottet, 'att i betraktande av dessa förhållanden har utskottet, till beredande av någon lättnad för ifrågavarande högst viktiga och icke blott för huvudstaden, utan för hela landet särdeles gagneliga välgörenhetsinrättning, ansett billigheten fordra, att densamma, i likhet med övriga barnhus inom riket, kommer i åtnjutande av årligt bidrag från banken, vilket bidrag, med avseende å Allmänna Barnhusets vidsträcktare verksamhet och omfattning, utskottet trots sig icke böra föreslå lägre än till dubbelt mot vad Frimurare-barnhuset i Stockholm tillgodonjuter eller till 3,000 R:dr banko'.

Vid 1871 års riksdag väcktes motion (nr 10) om upphörande av de i bankoreglementets 137 § omförmälda välgörenhetsbidrag. Bankofullmäktige, som anmodats att till bankoutskottet inkomma med utredning, tillkännagåvo, efter att ha redogjort för tillkomsten av de i reglementet upptagna välgörenhetsbidrag, 'vad först angår bidragen till åtskilliga barnhusinrättningar, att om än indragningen av dessa bidrag icke bör inverka på inrättningarnas framtida bestånd, det dock är antagligt att ett sådant bidrags uteblivande skall i påräknad inkomst lämna ett tomrum, som kan leda till inskränkning i en allmännyttig verksamhet, vadan, och då bidragen dels blivit för lång tid tillbaka beviljade att framgent utgå, dels i senare tid beviljats under förhållanden, som ännu fortfara att äga sin fulla tillämpning, fullmäktige hemställa att berörda bidrag, uppgående till allenast 8,650 R:dr, må än vidare få fortfara'.

Bankoutskottet avstyrkte motionen och anförde därvid, att om bidragen upphörde att utgå från banken, skulle riksdagen icke kunna undgå att på annan väg anvisa ersättning för desamma. Riksdagen beslöt att anslagen fortfarande skulle utgå.

Sedan direktionen i skrivelse den 30 januari 1929 framlagt förslag till Allmänna barnhusets omorganisation, i vilket förslag upptagits bland barnhusets inkomster här berörda anslag av riksbankens räntevinst, har Kungl. Maj:t under V huvudtiteln punkt 40 anmält förslaget till 1930 års riksdag, som i skrivelse den 11 juni 1930 (nr 367) dels förklarar, att riksdagen i princip icke hade något att erinra mot den av chefen för socialdepartementet tillstyrkta omläggningen av Allmänna barnhusets verksamhet, dels ock i riksstaten upptagit ordinarie anslaget till barnhusen med oförändrat belopp 115,830 kronor.

Någon som helst anmärkning mot anslaget ur riksbankens räntevinst gjordes ej under ärendets behandling i riksdagen.

Med anledning av vad sålunda vid 1871 och innevarande års riksdagar förekommit har direktionen utgått från att riksdagen ansett barnhuset böra i fortsättningen få åtnjuta ifrågavarande anslag. Därest emellertid av formella skäl skulle anses oriktigt att anslag utgår direkt ur riksbankens räntevinst, vågar direktionen därför härigenom hemställa att beslut om indragning av anslaget till barnhuset ur riksbankens räntevinst dock icke måtte fattas med mindre samtidigt vidtages åtgärd, varigenom förenämnda anslag under riksstatens femte huvudtitel höjes med 4,500 kronor eller ock vederlag på annat

sätt beredes barnhuset för det hittills direkt ur riksbankens räntevinst utgående anslaget.»

Även om man liksom riksdagens revisorer må anse det vara mindre riktigt efter nutida förhållanden att låta anslag direkt utgå ur riksbankens räntevinst, bör det enligt vår mening under inga förhållanden komma ifråga att allenast av denna orsak beröva ifrågavarande barnvårdsinstitutioner anslag, som de under en mycket lång följd av år åtnjutit och haft anledning tro sig kunna alljämt få uppbära. Av ordalagen att döma synes ej heller detta hava av riksdagens revisorer åsyftats.

Frågan synes lättast kunna ordnas på det sätt Allmänna barnhusets direktion i sin ovanintagna skrivelse föreslagit.

Vi få för den skull yrka,

att, därest riksdagens revisorers hemställan bifalles, riksdagen måtte bevilja de barnvårdsinstitutioner, varom här är fråga, fortsatt anslag till enahanda belopp som förut, vilka anslag torde bära tilläggas och ingå i det under riksdagens V huvudtitel upptagna anslaget till barnhusen, som därigenom alltså bör höjas från 115,830 kronor till 124,330 kronor.

Stockholm den 19 januari 1931.

Verner Hedlund,

Östersund.

P. S. Hedlund,

Häste.